

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum hæresis sit proprie circa ea quæ sunt fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Vnde propositiones ipse secundum se sunt contrarie fidei, & sic vocantur sunt quando contrariatur articulo fidei, vel sacre scripture, aut doctrinam in Ecclesia de fide. Et ista distinguenda sunt, quia quedam sunt contrarie fidei secundum se, & quod ad nos, quarum scilicet contrarietas ad fides est manifesta nobis: quaedam secundum se tantum, quae scilicet contrarie sunt propositionibus veris pertinentibus ad fidem, sed earum contrarietas non est nobis manifesta: quia Ecclesia non determinat, sicut ista propositionis. Spirituales non procedit a fide, secundum se est contraria fidei: quia contrariatur siue contradictione pertinenti ad fidem. Sed quando veritatem inter ipsos fideles in dubium erat contraria secundum se tantum. Postquam autem patefacta est per determinationem Ecclesiae, est contraria fidei secundum se, & quo ad nos, & sibi assensum pertinentem praesertim populi eius Evangelicam professionem, in specie haereticorum, ut ex supra dictis patet, & inde haereticus denominatur: haec collina dextera dicitur in respectu ad deum animalis.

¶ *Super Questioni vnde dicitur Arsenium secundum.*

In art. eiusdem quaest. & specialiter in response ad tertium, adverte diligenter, cum haereticus ex tribus constituitur, scilicet errore in fide pertinacia, & duo prima, scilicet error, & sententia fidei spectent ad intellectum: tertium autem, scilicet pertinacia ad voluntatem, & hoc impediens praecedendum, ita constituitur rationem haereticus, ut sine eo haereticus non fit, sicut nec fides sine voluntatis determinatione: manifestum primo est, quod si quis sententiam fidei contrariatur

¶ *Prat.* Infidelitas, cum sit in intellectu, non videtur ad carnem pertinere: sed haereticus pertinet ad opera carnis: dicit enim apostolus ad Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, & inter cetera postmodum subdit, diffensiones, sectae, quae sunt idem quod haereses, ergo haereticus non est infidelitatis species.

SED CONTRA est, quod falsitas veritati opponitur: sed haereticus est qui falsas, vel non suas opiniones vel gignit, vel sequitur. ergo opponit veritati, cui fides innititur. ergo sub infidelitate continetur.

RESPON. Dicendum, quod non men haereticus, sicut dictum est, electionem importat. Electio autem, ut supra dictum est, est eorum quae sunt ad finem, praesupposito fine. In credendis autem voluntas assentit alicui vero tantquam proprio bono, ut ex supra dictis patet. Vnde quod est principale verum, habet rationem finis ultimi: quae autem secundaria sunt, habent rationem eorum quae sunt ad finem. Quia vero qui cumque credit, alicuius dicto assentit, principale videtur esse, & quasi finis in vnaquaque credulitate ille, cuius dicto assentitur: quasi autem secundaria sunt ea, quae quis tenendo vult alicui assentire. Sic ergo qui recte fidem Christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his, quae vere ad eius doctrinam pertinent. A rectitudine ergo fidei Christianae dupliciter quis potest deviare. Vno modo, quia ipse Christo non vult assentire: & hic habet quasi malam voluntatem circa ipsum finem, & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Paganorum, & Iudaeorum. Alio modo per hoc, quod intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia non eligit ea quae sunt vere a Christo tradita, sed ea quae sibi propria mens suggerit. Et ideo haereticus est infidelitatis species, pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc modo electio pertinet ad infidelitatem, sicut & voluntas ad fidem, ut supra dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod vitia habent speciem ex fine proximo, sed ex fine remoto habent genus, & causam: sicut cum aliquis moechatur, ut furetur, est ibi quidem species mechia: ex proprio fine & obiecto: sed ex fine ultimo ostenditur, quod mechia ex furto oritur, &

A sub eo continetur sicut effectus sub causa, vel sicut species sub genere: ut patet ex his, quae supra de actibus dicta sunt in communi. Vnde & similiter in proposito, finis proximus haereticus est adhaerere falsae sententiae propriae, & ex hoc specie habet: sed ex fine remoto ostenditur causa eius, scilicet quod ostenditur ex superbia, vel cupiditate.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut haereticus dicitur ab eligendo, ita secta a sectando, sicut Iudaei dicitur in lib. * Eym. Et ideo haereticus, & secta idem sunt, & vtrumque pertinet ad opera carnis, non quidem quantum ad ipsum actum infidelitatis respectu proximi obiecti, sed ratione causa, quae est vel appetitus finis indebiti secundum quod oritur ex superbia, vel cupiditate, ut dictum est: vel etiam aliqua phantastica illusio, quae est principium errandi, ut etiam Philosophus dicit in 4. Meta. phantasia autem quodammodo ad carnem pertinet, in quantum actus eius est cum organo corporali.

ARTICVLVS II.

Vtrum haereticus sit proprie circa ea, quae sunt fidei.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod haereticus non sit proprie circa ea, quae sunt fidei. Sicut enim sunt haereticus, & secte in Christianis: ita etiam fuerunt in Iudaeis & Phariseis, sicut Iudo dicit in lib. * Eym. sed eorum diffensiones non erant circa ea, quae sunt fidei, ergo haereticus non est circa ea quae sunt fidei, sicut circa propriam materiam.

¶ *Prat.* Materia fidei sunt res, quae creduntur: sed haereticus non solum est circa res, sed etiam circa verba, & circa expositiones sacrae scripturae. dicit enim Hier. quod quicumque aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus sancti efflagitat, a quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen haereticus appellari potest. Et alibi dicit, quod ex verbis inordinate prolatis fit haereticus. ergo haereticus non est proprie circa materiam fidei.

¶ *Prat.* Etiam circa ea, quae ad fidem pertinent, inveniuntur quandoque sacri doctores dissentire: sicut Hieronymus & Augustinus circa celsationem legalium, & tamen hoc est absque vitio haereticus. ergo haereticus non est proprie circa materiam fidei.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit contra Manicheos. Quia in Ecclesia Christi morbidum aliquid

secundum se teneret, putans se recte sentire, non intendens ab Ecclesia dissentire, talis adhaesio non est haereticus propter defectum pertinaciae. Sed & manifestum secundo est, quod si quis cognoscens aliquam propositionem spectare ad fidem, puta, testis Nazarenus est verus Deus, credat esse falsam, id est, scilicet occurrit sibi, quod non est vera, consentit tali adhaesioni, quam non purat esse veram, talis adhaesio non est vere & proprie haereticus. Sicut namque praesentato concubitu cum aliena uxore, contentiens in illum, criminem adulterii incurrit, & sic de aliis: ita praesentato errore in fide cum notitia, quod est error in fide, contentiens in illum, haereticum constituit. Et ex hoc patet, quod pertinacia, quae ponitur de ratione haereticus, non importat obdurationem, ut distinguitur contra infirmitatem, passionem, & transitorium, seu leuissimum sensum: sicut dicitur mens aliquam formam ex passione, vel ex cholera consentisse in malum aliquod, & non pertinacia: sed sumitur pertinacia, ut aequialiter vero consentit praesupposita notitia, quod sit error, & quod sit in fide. Siue enim ex passione, siue ex infirmitate, siue ex quacunque alia causa peruenitur ad verum consentium in assensum propositionis contrariae fidei cum cognitione, quod sit contraria fidei, vera haereticus incurritur a Christiano. Nam talis vere pertinax pro tunc est: quoniam cognoscit Ecclesiam praesentate, quod teneatur Christum esse verum Deum, & ipse non vult pro tunc sic credere. Si quis autem minus perpicax de hac doctrina dubitaret, animaduertat, quod fides, & infidelitas sunt contrariae, & quemadmodum illa perficitur assensu intellectus ex consensu voluntatis, ita illa perficitur in dissensu intel-

¶ *Lib. 8. ca. 5. in princ.*

* *Arg. 2.*

† *Lib. 4. Metaph. text. 4. tom. 3.*

¶ *Colligitur ex lib. 8. c. 3. & 6. simul sumptis.*

4. *diffin. 13. q. 2. artic. 1. ad 6. Et 1. cor. 11. lec. 4.*

† *Ad Gal. 2. 9. Super illud: Haec feci, inuidia, & c. tom. 6.*

† *Referunt. 4. Sent. dist. 12. in fine.*

Lib. 18. de ciuit. Dei: cap. 51. circa principium tom. 5.

intellectus ex consensu voluntatis, & clare videbitur, quod contentiones non solum opinionum contrarie fidei, sed et dubio de certa propositione fidei, cognitio quod certo spectat ad fidem, est infidelis, & consequenter haereticus, si erat Christianus. Nihil enim est in genere nisi mediante specie. In eodem articulo in ratione ad idem tertium aduerte, quod auctoritas uniuersalis Ecclesiae determinatua de fide principaliter refertur in summo Pontifice: quod intelligitur in quantum summus Pontifex est, quia sic, & non ut singularis persona, a Deo gubernatus in his, quae sunt fidei, ita quod non potest determinare contra fidem: & propterea nec Hieronymus, nec Augustinus suam contra huiusmodi determinationem defendit. Et hinc habes quantum caute debes a Panor. extra, de elect. in capitulo significasti, uolente quod magis doctoris, si Papae sententiae in his, quae sunt fidei, standum est. Vere ostendit illud, quod medicorum est. Haec autem in tractatu quem de comparatione auctoritatis Papae, & concilij fecimus, magis ostendimus.

Art. p. 6. ad 1. & 2. art. 5.

Q. 3. art. 2.

Aug. epist. 162. in princ. illi. habetur 14. q. 3. cap. Di. nit. Apost.

prauumve, quid sapiunt, si cor-
recti, ut sanum rectumque sapiant,
resistant contumaciter, itaque
pestifera, & mortifera dogmata
emendare nolunt, sed defendere
per sistunt, haeretici sunt: sed pe-
stifera, & mortifera dogmata non
sunt nisi illa, quae opponuntur
dogmatibus fidei, per quam ius-
tus uiuit, ut dicitur Rom. 1. ergo ha-
reticus est circa ea quae sunt fidei, si-
cut circa propriam materiam.

RESPOND. Dicendum, quod de he-
resi non loquimur, secundum
quod importat corruptionem fidei
Christianae. Non autem ad corru-
ptionem fidei Christianae perti-
net, si aliquis habeat aliquam fal-
sam opinionem in his quae non
sunt fidei, puta, in Geometricali-
bus, vel in alijs huiusmodi, quae
omnino ad fidem pertinere non
possunt: sed solum quando aliquis
habet falsam opinionem circa
ea, quae ad fidem pertinent. Ad
quam aliquod pertinet duplici-
ter, sicut supra dictum est. Vno
modo directe, & principaliter: si-
cut articuli fidei. Alio modo in-
directe, & secundario: sicut ea, ex
quibus sequitur corruptio alicuius
articuli. Et circa utraque potest esse
haeresis eo modo quo & fides.

AD PRIMUM ergo dicen-
dum, quod sicut haereses Iudaeo-
rum, & Pharisaeorum erant circa
opinionem aliquam ad Iudaismum
uel ad Pharisaismum pertinentes: ita
etiam Christianorum haereses
sunt circa ea quae pertinent ad fi-
dem Christi.

AD SECUNDUM dicendum, quod ille dicitur aliter
exponere sacram Scripturam quam Spiritus sanctus
efflagitat, qui ad hoc expositionem sacrae Scripturae
retorquet, quod contrariatur ei quod est per Spiritum
sanctum reuelatum. Vnde dicitur in Ezech. 13. de
falsis prophetis, qui perseverauerunt confirmare ser-
monem, scilicet per falsas expositiones Scripturae.
Similiter etiam per Verba, quae quis loquitur, suam
fidem profiteretur: est enim confessio actus fidei, ut
supra dictum est. Et ideo si sit inordinata locutio
circa ea, quae sunt fidei, sequi potest hoc corruptio
fidei. Vnde Leo Papa in quadam epistola ad Procerum
Episcopum Alexandrinum, dicit quod inimici Cru-
cis Christi omnibus factis, & uerbis nostris insidia-
tur, ut si uillam illis uel tenuem occasionem demus
nos: Nestoriano sensui et congruere mentiantur.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Aug. dicit * &
habetur in Decretis 24. q. 3. cap. Dixit Apost. Si qui sen-
tentiam suam quamuis falsam atque peruersam nul-
la pertinaci animositate defendunt, quaerunt autem
tota sollicitudine ueritatem corrigi, parati cum inue-
nerint, nequaquam sunt inter haereticos deputan-
di: quia scilicet non habent electionem contradicen-
tem Ecclesiae doctrinae. Sic ergo aliqui doctores ui-
dentur dissensisse, uel circa ea quorum nihil inter-
est ad fidem, utrum sic uel aliter teneantur, uel etiam
in quibusdam ad fidem pertinentibus, quae non dum
erant per Ecclesiam determinata. Postquam au-

tem essent auctoritate uniuersalis Ecclesiae
nata, si quis tali ordinationi pertinaciter
resisteret, haereticus censeretur. Quae quidem
principaliter refertur in summo Pontifice.
enim * 14. quae est prima. Quod si haereticus
tilatur, arbitror omnes fratres nostros, de
pos non nisi ad Petrum, id est, ad sui merito-
ritatem referri debere. Contra cuius auctori-
tatem Hieronymus nec Augustinus nec ali-
orum doctorum suam sententiam defendunt.
dicit Hieronymus * ad Damasum Papam
est fides Papa beatissime, quam in Catho-
licis Ecclesia, in qua si minus periret, im-
pete forte aliquid positum est, emendari
qui Petri fidem, & sedem tenes. Si autem
sua confessio Apostolatus tui iudicio
tur, quicunque me culpae uoluerit, si-
uel maluolium, uel etiam non catholicum
haereticum comprobabit.

ARTICULVS III.

Utrum haeretici sunt tolerandi.

AD TERTIUM sic procedi-
tur. Videtur, quod haereti-
ci sunt tolerandi. Dicit enim Apo-
stolus 2. ad Timotheum. 2. Seruum
Dei oportet mansuetum esse,
cum modestia corripiendum eos,
qui resistunt ueritati, ne quando
det illis poenitentiam Deus ad co-
gnoscendam ueritatem, & respici-
ant alaqueis diaboli: sed si ha-
retici non tolerantur, sed morti
traduntur, aufertur eis facultas
penitendi: ergo hoc uidetur esse
contra praeceptum Apostoli.

¶ 2. Preterea. Illud quod est necessarium
in Ecclesia, est tolerandum: sed
haereses sunt necessariae in Eccle-
sia. Dicitur in Apostolo ad 1. Co-
rint. cap. 11. Oportet haereses esse,
ut & qui probati sunt, manifesti
sint in uobis. ergo uidetur, quod
haeretici sunt tolerandi.

¶ 3. Preterea. Dominus manda-
uit Matth. 13. seruis suis, ut zizan-
iam permitteret crescere usque
ad messem, quae est finis seculi, ut
ibi dem exponit: sed per zizaniam
significantur haeretici secundum
expositionem sanctorum. ergo
haeretici sunt tolerandi.

SED CONTRA est, quod Apo-
stolus dicit ad Titum 3. Haereticum homi-
nem post primam, & secundam
correctionem de uita, scies quia
subuersus est qui huiusmodi est.

RESPOND. Dicendum, quod circa
haereticos duo sunt considera-
nda. Vnum quidem ex parte ip-
sorum. Aliud uero ex parte Ec-
clesiae. Ex parte quidem ipsorum
est peccatum per quod merentur
non solum ab Ecclesia per
excommunicationem separari: sed
et per mortem a mundo excludi.
Multo enim grauius est corrum-